

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Організаційні та методичні аспекти формування робочих документів аудитора» здобувача ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» Карпачової Ольги Володимирівни

1. Актуальність теми дисертації

На сьогоднішній день актуальним залишається питання щодо якості документального формування аудиту фінансової звітності, складеної за МСФЗ. Документування аудиту та наявність робочих документів дозволяє підтвердити те, що аудиторські процедури дійсно проводилися. І навпаки, відсутність робочих документів може бути однією з підстав для звинувачення аудитора в складанні аудиторського висновку без проведення перевірки, що може спричинити виключення з Реєстру. Крім того, робочі документи аудитора допомагають планувати, організувати і оптимізувати процес проведення аудиту, а також здійснювати внутрішній та зовнішній контроль за аудиторською перевіркою. Крім того, наявність робочих документів може слугувати вирішальним аргументом на користь аудитора у випадку виникнення спору із замовником або контролюючим органом з приводу якості перевірки.

Актуальність цього питання зумовлена відсутністю розроблених та затверджених на законодавчому рівні форм робочих документів, які мають складатися на всіх етапах проведення аудиту. Тому кожній аудиторській компанії доводиться самостійно визначати перелік аудиторської документації. Швидкість і якість виконання аудиту безпосередньо залежать від ступеня попередньої підготовки аудитором впорядкованої документації, тому важливим є наявність шаблонів такої документації для подальшого заповнення. Отже, в необхідності формування якісних робочих документів немає сумнівів, оскільки вони є документальним підтвердженням виконання аудиторських процедур, проведення тестів контролю та деталей, обґрунтованою основою для висловлення думки аудитором щодо фінансової звітності, складеної за МСФЗ. Аудитори потребують оптимального інструменту для формування робочих документів при аудиті фінансової звітності, складеної за МСФЗ: аудиторська документація повинна враховувати всі вимоги міжнародних стандартів аудиту та фінансової звітності, а також Закону України № 2258-VIII від 21.12.2017 р. «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», проте бути не затратною при її формуванні.

Віддаючи належне наявним дослідженням в цій галузі, слід зазначити, що дослідження теоретичних, методологічних, організаційних і практичних питань методики та організації процесу формування робочих документів аудиту обумовили вибір теми дослідження дисертаційної роботи та свідчать про її актуальність.

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Університету банківської справи, протокол № 191-С від 31.10.2019 року. Тему дисертації уточнено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 54/9 від 27.09.2023 року.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямками університету та кафедри

Дисертаційне дослідження виконане на кафедрі облікових технологій і оподаткування Львівського національного університету імені Івана Франка та є складовою частиною її науково-дослідної роботи в межах теми «Обліково-аналітичне і контрольне забезпечення системи бізнес комунікацій» (номер державної реєстрації 0121U109219), а також в межах теми «Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку бізнесу в умовах цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0121U114604) кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету імені Івана Франка.

У межах дослідження дисертантом розроблено шаблони робочих документів аудитора, а також вдосконалено методику формування аудиторської документації при виконанні завдання з аудиту підприємств, що складають звітність за МСФЗ.

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Всі дослідження, представлені у дисертаційній роботі, було виконано особисто або за безпосередньої участі здобувача. Автором дисертаційної роботи самостійно проведено аналіз наукової літератури, виконано основну частину дисертаційної роботи і статистичну обробку даних. Планування роботи, аналіз та обговорення отриманого матеріалу, приготування рукописів статей проводилося з науковим керівником д.е.н., проф. Любенком А.М.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Усі результати, наукові положення і висновки дисертаційної роботи побудовані на матеріалах власних досліджень. Їхня достовірність визначається

достатнім у кількісному відношенні діапазоном досліджень, застосуванням для вирішення поставлених задач найсучаснішого і надзвичайно широкого спектру сучасних наукових методів. Методологічною основою дослідження є загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання явищ та процесів у системі економічних наук, зокрема зовнішнього та внутрішнього аудиту. Вивчення термінологічної бази, функцій, національних і міжнародних вимог до формування робочих документів аудиту здійснено на основі використання методів класифікації, теоретичного узагальнення, спостереження, аналогії, моделювання. Для визначення сучасного стану аудиторської документації було застосовано методи статичного спостереження, групування, аналіз та синтез.

Інформаційною базою дослідження є наукові джерела (розробки вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері економіки, бухгалтерського обліку та аудиту), спеціалізовані видання і матеріали міжнародних організацій, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Міжнародні стандарти аудиту, Міжнародні стандарти з контролю якості, Кодекс Етики Професійних Бухгалтерів, Закони України, Податковий Кодекс України, інші чинні законодавчі акти України, Інтернет-ресурси, фінансова звітність підприємств складена відповідно вимог МСФЗ.

Отже, використання сучасного теоретико-методологічного, методичного й інформаційного забезпечення зумовлюють належну обґрунтованість результатів дослідження, посилюють переконливість отриманих висновків і пропозицій.

У роботі наведено 9 висновків, які відповідають отриманим результатам.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні удосконалених форм робочих документів для проведення аудиту підприємств, що складають звітність відповідно до вимог міжнародних стандартів. До найвагоміших результатів, що характеризують наукову новизну, віднесено такі:

вперше:

- розроблено робочий документ «Аналіз розкриття інформації про вплив російської агресії на діяльність підприємства». Робочий документ представлено у вигляді контрольного листа, в якому документується результат аналізу розкриття інформації при отриманні шкоди та збитків від російської агресії. Аудиторське підтвердження розкриття такої інформації є актуальним для українських та

міжнародних користувачів фінансової звітності, а також є одним з основних питань при плануванні аудиту;

- запропоновано визначення «диджиталізація аудиторської документації» - це організація, формування, зберігання аудиторської документації за допомогою цифрових технологій. Запропоноване визначення ідентифікує формування аудиторської документації за допомогою цифрових технологій.

удосконалено:

- джерела інформації для формування робочих документів та проведення альтернативних процедур при обмеженні аудиту: skype, Zoom, Teams, соціальні месенджери;

- обґрунтування оформлення робочих документів в системі Ms Excel, як оптимального ресурсного інструменту оформлення документування аудиту на всіх його етапах;

- формулу розрахунку показника EBITDA. Українські підприємства повинні застосовувати показник EBITDA з урахуванням отриманої шкоди та збитків від російської агресії.

набуло подальшого розвитку:

- визначення «робочі документа аудиторів». Поняття зазначає Концептуальну основу фінансової звітності та обов'язковість формування письмової аудиторської документації на всіх етапах аудиту у відповідності до вимог міжнародних стандартів аудиту;

- методичний підхід до формування робочого документу при отриманні розуміння внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Робочий документ представлено у вигляді структурованих контрольних питань, до яких включено питання аналізу наслідків для підприємства пандемії COVID-19 та російської агресії;

- методичний підхід до формування аудиторської документації при аналізі фінансових показників. Аудиторський документ містить шаблон документування результатів двох видів аналізу: аналіз коефіцієнтів та аналіз здатності управління ризиками підприємством, що є обов'язковим для аудиту фінансової звітності, складеної за МСФЗ;

- методичний підхід до формування аудиторської документації при аудиті першої фінансової звітності, складеної за МСФЗ, який базується на аналізі алгоритму оцінки переходу підприємств на міжнародні стандарти та наявних джерелах інформації, що містять вимоги МСФЗ щодо їх першого застосування. Одним з головних джерел інформації запропоновано використання трансформаційного файлу переходу на міжнародні стандарти як основи

інформаційного забезпечення формування робочих документів при аудиті першого застосування МСФЗ підприємствами. Використання трансформаційного файлу оптимізує ресурси при формуванні якісних робочих документів з достатніми доказами виконання аудиторських процедур;

- методичний підхід до формування аудиторської документації при виконанні аудиту. Аудиторська документація згрупована за програмами аудиту відповідно до Концептуальної основи МСФЗ, що полегшує формування аудиторської документації при виконанні аудиту обраних сфер аудиту. Кожна програма аудиту містить шаблони тестування системи внутрішнього контролю (бухгалтерського обліку та ІТ-програми) та тестування деталей. Запропонована методика тестування системи внутрішнього контролю базується на тестуванні системи контролю бухгалтерського обліку та тестуванні ІТ-контролів. Шаблони робочих документів ґрунтуються на контрольних питаннях у відповідності до вимог МСФЗ: ідентифікація, первісне визнання, подальший облік, розкриття інформації.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Карпачова О. В. Застосування тестів контролю при аудиті фінансової звітності за МСФЗ. Науковий вісник Одеського національного економічного університету Збірник наукових праць. № 1-2 (290-291), 2022. С. 54-59.

2. Карпачова О.В. Аудит розкриття інформації у примітках щодо оренди за вимогами МСФЗ. Науковий Вісник Одеського національного економічного університету Збірник наукових праць. № 3-4 (292-293), 2022. С. 101-105.

3. Карпачова О.В. Особливості формування додаткового звіту до аудиторського комітету. Вісник Університету банківської справи. 2019. № 2–3 (35–36). С. 116-120.

4. Карпачова О.В. Облікова політика за МСФЗ як інформаційне забезпечення аудитора. Вісник Університету банківської справи. 2020. № 2 (38). С. 69-73.

5. Карпачова О.В. Застосування аналітичних процедур при аудиті МСФЗ звітності. Вісник Університету банківської справи. 2020. № 3 (41). С. 75-80.

6.2. Публікації у наукових періодичних виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus та/або Web of Science Core Collection:

1. Dr Wolfgang Müller, Kuznetsova A., Karpachova O., Khrystoforova O.,

Sulima M. Accounting and auditing according to international standards as a management function. Financial and credit activities: problems of theory and practice. 2020. № 4 (35). С. 60-68. *Особистий внесок: здобувачем досліджено та сформовано вимоги до оформлення аудиторської документації при аудиті сегментної звітності відповідно до МСА та стандартів Інституту Аудиторів, Німеччина (IDW Prüfungsstandards (IDW PS)).*

2. Lyubenko A., Znak N., Karpachova O. Audit features of the first IFRS financial statements. Financial and credit activities: problems of theory and practice. 2022. № 1 (42). С. 186-194. *Особистий внесок: здобувачем досліджено та вдосконалено методика формування аудиторської документації при аудиті першої фінансової звітності, складеної за МСФЗ; а також визначено трансформаційний файл переходу з НП(С)БО на МСФЗ як частину обліково-аналітичного забезпечення при формуванні аудиторської документації.*

6.3. Патенти на винахід

1. Карпачова О.В. Курс лекцій з Міжнародних стандартів фінансової звітності. Збірник лекцій науково-практичного характеру. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 94968 від 24.12. 2019 р.

6.4. Інші публікації - посібник

1. Карпачова О.В., С.Я. Зубілевич, О.І. Мазіна, Рогозний С.А., Дядюн О.О. МСФЗ: Короткий курс для практиків. Посібник. – Х.: ТОВ «Фактор-друк», 2020. – 364 с.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

1. Карпачова О. В. Сучасний стан аудиторської документації в Україні. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 22 травня 2020 р. Том 1. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. С. 179 – 180.

2. Любенко А.М., Карпачова О. В. Основні аспекти аналізу звіту про управління. Розвиток інтегрованої звітності підприємств: тези виступів Міжнар. наук. конф. – Житомир: Житомирська політехніка, 2019. С. 307-308.

3. Карпачова О. В. Етапи аудиту першої фінансової звітності за МСФЗ. Проблеми розвитку фінансово-кредитної системи: збірник тез XX міжнародної наукової конференції молодих вчених, аспірантів та студентів, приуроченої до 80-

річчя Львівського інституту ДВНЗ «Університет банківської справи», 2 квітня 2020 року / ЛННІ ДВНЗ «Університет банківської справи». – Львів, 2020. С.157-158.

4. Любенко А.М., Карпачова О. В. Особливості формування звіту незалежного аудитора. Інтеграція України у європейський та світовий фінансовий простір: збірник тез XIV міжнародної науково-практичної конференції, приуроченої до 80-річчя Львівського інституту ДВНЗ «Університет банківської справи», 21 травня 2020 року / Львівський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи». – Львів, 2020. С. 90-91.

5. Любенко А.М., Карпачова О.В. Показники фінансової стійкості як невід’ємна інформаційна основа фінансової звітності за МСФЗ. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку [Електронний ресурс]: зб. Матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 20-й річниці створення кафедри аудиту; 10 грудня 2020 р. Київ, КНЕУ, 2020. С. 228-229.

6. Карпачова О.В. Особливості аудиту розкриття інформації про основні засоби у примітках до фінансової звітності за МСФЗ. Проблеми розвитку фінансово-кредитної системи: збірник тез XXI Міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів (8 квітня 2021 року) / Університет банківської справи. – Львів, 2021. С. 165-167.

7. Карпачова О.В. Вплив Covid-19 на складання фінансової звітності за МСФЗ. Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: теорія, практика та професійна етика: збірник тез Всеукраїнської науковопрактичної інтернет-конференції, (м. Ірпінь, 5–6 листопада 2020 року). – Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 60-62.

8. Карпачова О.В. ЗМІ як джерело інформації для виконання аналітичних процедур при аудиті МСФЗ звітності. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства: Збірник матеріалів VII Міжнародної науковопрактичної конференції, присвяченої 115-річчю «Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»; 09-10 грудня 2021 року — К.: КНЕУ, 2021. С. 84-86.

9. Карпачова О.В. Аудит розкриття інформації у примітках за вимогами МСФЗ. Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Берегове, 15 червня 2022 р.). - Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2022. С.119-121.

10. Karpachova O. Диджиталізація аудиторської документації в Україні. Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Recent Advances In Science» (October 6-7, 2022, Reykjavik , Iceland). LIU. 2022. P. 9-13.

11. Карпачова О.В. Оформлення аудиторської документації при аудиті впливу російської агресії на діяльність підприємства. VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін» (м. Київ, 08 грудня 2022 року) - КНЕУ.

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

Наукова практична цінність полягає в тому, що результати дисертаційного дослідження можна використати: у викладанні навчальних курсів - методологія і організація контролю і аудиту, фінансова звітність, звітність підприємств, облік і аудит, аудит у підприємницькій діяльності, економічний аналіз, аудит, міжнародні стандарти обліку і аудиту, облік і звітність за міжнародними стандартами, організація і методика аудиту, методи наукових досліджень в обліку, аудиті і оподаткуванні, аудит в облікових системах, аудит за видами економічної діяльності, Digital-технології в обліку і оподаткуванні, міжнародні стандарти аудиту, бухгалтерський облік та аудит, облікова політика підприємства, організація і методика аудиту, професійна етика та стандарти в обліку і аудиті.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Практичне значення одержаних результатів полягає у вдосконаленні методичного підходу до формування робочих документів для зовнішніх та внутрішніх аудиторів при аудиті підприємств, що складають фінансову звітність за МСФЗ.

Результати дослідження мають практичну цінність у впровадженні діяльності суб'єктів аудиторської діяльності, що здійснюють аудит фінансової звітності, складеної за вимогами МСФЗ. Результати впровадження підтверджено довідками ТОВ «ВСЕСВІТ-АУДИТ» (довідка № 10 від 27 січня 2023 р.) щодо запропонованого методологічного підходу до формування робочих документів аудитора при аналізі фінансових показників та впливу на них пандемії Covid-19 і російської агресії та ТОВ «КРЕСТОН ДЖІ СІ ДЖІ АУДИТ» (довідка № 16012023 від 16 січня 2023 р.) щодо впровадження методологічного підходу до формування

аудиторської документації при аналізі впливу російської агресії на діяльність підприємств як частини ризик-орієнтованого підходу при плануванні аудиту МСФЗ звітності у аудиторській компанії.

Також результати дослідження мають практичну цінність для внутрішніх аудиторів підприємств, що складають фінансову звітність за МСФЗ. Результати впровадження підтверджено довідкою будівельної компанії DİMAX SULTAN 2699 İNŞAAT GAYRİMENKUL SAĞLIK TURİZMİ OTOMOTİV SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ (довідка № 12/22 від 30 грудня 2022 р.) щодо застосування методологічного підходу до формування робочої документації при аудиті звітності складеної за МСФЗ.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам МОН України.

Дисертацію заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедр: облікових технологій та оподаткування; обліку і аудиту; обліку, аналізу і контролю Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 3 від 16.10.2023 року). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

Загальний висновок про відповідність роботи вимогам та підсумок по публікаціях.

На основі вищесказаного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота *«Організаційні та методичні аспекти формування робочих документів аудитора»* **відповідає** вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

2. Дисертація **відповідає** спеціальності 071 «Облік і оподаткування» (галузь знань 07 «Управління та адміністрування»).

3. Наукові праці *Карпачової Ольги Володимирівни*, опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю **відповідають** пп. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

4. Дисертація «Організаційні та методичні аспекти формування робочих документів аудитора» *Карпачової Ольги Володимирівни* **рекомендується** для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуюча на засіданні наукового семінару,
професор кафедри обліку і аудиту,
доктор економічних наук,
професор
16 жовтня 2023 року

Наталія СТРУК

Підпис проф. Наталії СТРУК засвідчую

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА